

nemoć, onda je to upravo školska gramatika, jer su posljedice njezine neodređenosti i nesustavnosti dalekosežne; ona je naime najodgovornija za odnos naših najmlađih đaka prema jeziku, normi i jezičnoj kulturi uopće.

Dubravka Sesar

NOVI SVEZAK *RADOVA*
FILOZOFSKOG FAKULTETA
U ZADRU

(*Radovi* Filozofskog fakulteta u Zadru, god. 26, sv. 26, Razdio filoloških znanosti 16, 1986/1987.)

Izišao je 26. svezak *Radova* posvećen Daliboru Brozoviću – profesoru zadarskog filozofskog fakulteta, jednom od najistaknutijih lingvista-slavista našega vremena – povodom šezdesete godišnjice života i trideset i pete znanstvenoga rada. Kako možemo pročitati u prigodnoj biografiji (5–9) nastavnička je aktivnost D. Brozovića od 1956. vezana uz Filozofski fakultet u Zadru gdje je sudionikom osnivanja Odsjeka za slavistiku i kreiranja Katedre za hrvatski ili srpski jezik, kojom od početka rukovodi. Preko 300 studija, referata, kritika, članaka i ocjena objavio je u stručnim časopisima i zbornicima u zemlji i inozemstvu, oko 450 stručnih članaka, recenzija, kritika u novinama, od toga 168 u *Telegramovoj* stalnoj rubrici „Jezik današnji”. Od dviju objavljenih knjiga *Rječnik jezika ili jezik rječnika?* i *Standardni jezik* osobitu je recepciju u nas i u svijetu imala druga u kojoj je razradio teorijsku osnovu za nov način određivanja i ocjenjivanja standardnog jezika i uveo u našu lingvističku znanost naziv standardni jezik. Posebno je izdvojena Brozovićeve suradnja na velikim lingvističkim atlasima te suautorstvo nacрта znanstvene gramatike hrvatskoga književnog jezika (fonologija uključujući i naglasak). Tematiku koju obra-

đuje u svome radu: standardologiju, geneolingvistiku, fonologiju, interlingvistiku, problematiku dijalektalne poezije možemo pratiti i u prilogima ovoga zbornika od početka izlaženja.

Radovi kao zbornik priloga nastavnika i suradnika Filozofskog fakulteta u Zadru pokrenuti su 1959/60. U početku izlaze u dva razdjela, a od 24. sveska razdjeljuju se u tri dijela kako je vidljivo iz Bibliografije *Radova* Filozofskog fakulteta u Zadru sv. 1–25 koja je izišla o tridesetogodišnjici Fakulteta (Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije, Razdio filoloških znanosti i Razdio povijesnih znanosti). Prikazat ćemo Razdio filoloških znanosti (16), kojemu je D. Brozović odgovornim urednikom od sv. 10. do 15., i to radove lingvističkog sadržaja s posebnim osvrtom na standardološku problematiku. Dvadesetoroje suradnika je na 382 str. objavilo 24 priloga.

Bibliografiju *radova* D. Brozovića od 1948. do 1987. sastavio je Josip Lisac. Namjera je sastavljača bila da izdvoji priloge osobito važne za znanstveni život te je dao selektivnu bibliografiju izostavivši novinske priloge, intervjue i sl. Sami radovi razvrstani su kronološki, a u okviru pojedinih godina po abecedi publikacija u kojima su objavljeni.

Vrijedan prinos nedovoljno istraženom području lingvistike „jezika u kontaktu” u sferi prozodike rad je Miroslava Kravara „Akcentat stranoga leksika u svjetlu jezičnih kontakata”. Autor polazi od teze da je naš prozodijski „čtetveroakcentatski sustav” vrsta fonološkog atavizma suvremenoga hrvatsko-srpskog jezika. Daje se tipologija naglasnog prihvata stranog leksika¹: tip I „izvorni” ili „dijalekatski”

¹ Usp. M. Kravar, „Akcentuacija stranoga leksika u hrvatsko-srpskom jeziku”, Jugoslavenski seminar za strane slaviste, 35, Zadar, 1985. str. 1–19.

(prednovoštokavski) i dva novoštokavska: bosansko-hercegovački (tip II) i sjeveroistočni ili panonski (tip III). U književnom je jeziku prihvaćena kombinacija drugog i trećeg tipa. Njihovo se porijeklo traži u izravnu dodiru naših prozodijskih podsustava sa sustavima stranih jezika (navedeni su primjeri iz talijanskoga, njemačkog i turskog). Dodiri s francuskim, engleskim i ruskim danas u jezičnoj praksi zamagljuju navedenu tipologiju, a rječnici daju privid stabilnosti. „Bizarnost” naše akcenatske stvarnosti, za razliku od propisanih akcenata u rječnicima možemo ilustrirati citatom: „Ja u svome zvanju često imam u ustima riječ lin-gvi-sti-ka, koju u kućnom krugu naglašavam lingvistika, a u razgovoru sa stručnjacima lingvistikom, ali se za katedrom svagda trudim oko akcenta lingvistika. Odavno sam opazio da u tome nisam sam”.²

J. Lisac u radu „Stjepan Ivšić i časopis *Hrvatski jezik*” predstavlja nam znanstveni lik Stjepana Ivšića kroz njegove standardološke priloge u časopisu *Hrvatski jezik* kojemu je Ivšić bio urednikom od 1938. do 1939. god. U osobito značajnu prilogu „Etimologija i fonetika u našem pravopisu”, u 1. broju časopisa, Ivšić je prvi sustavno iznio dokaze o prikladnosti fonološkog pravopisa za standardnu novoštokavštinu, te istakao da je pretpreporodni hrvatski pravopis bio nerijetko fonološki. Istaknimo autorovo zapažanje da se Ivšić u tekstu „Tužbe zbog kvarenja jezika”, u kojem se osvrće na beogradsko odbacivanje kroatizama kao pokrajinskih osobina, susreće s problemom varijanti hrvatskog ili srpskog jezika, ali ga ne postavlja teoretski. Držeći neospornom potrebu ponovnog osmišljavanja Ivšićeva položaja u filološkoj znanosti, autor nastoji odstraniti s njegova djela naplavine nepovoljna vremena, te pokazuje Ivšića sljedbenikom. ali i kritičarem Maretićeva djela i nastavlja-

čem Jagićeva djela. Upozoreno je na vriednost njegova poziva za izgradnju hrvatske književne koine, ideje žive kroz čitavu hrvatsku književnu povijest. Kao nastavak toga časopisa pokrenut je 1952. *Jezik*.

„Prilog proučavanju anglicizama u hrvatskom ili srpskom jeziku” rad je Danice Škare u kojem se govori o problemu interferencije na razini tvorbe riječi. Zaključak je da uvoz tvorbenih elemenata podliježe internoj logici sustava i tendencijama razvoja našega jezika.

„Sveprisutno lice” rad je Vjekoslava Čosića u kojem se razmatraju dva pristupa kategoriji gramatičkog lica: egocentrični koji daje prednost 1. licu i egzocentrični 3. licu. Autor, služeći se metodologijom psiho-sistematike jezika G. Guillaumea, argumentira stav da se jedno treće lice krije ispod svih gramatičkih lica. To treće lice traži i nalazi na svim vitalnim mjestima jezičnog fenomena: u temeljnim vrstama riječi (supstantiv, glagol), u temelju rečenične strukture (slaganje Subjekt-Predikat slaganje je u licu kao primarnoj kategoriji) i u procesu aktualizacije jezika; tako treba i shvatiti riječ *sveprisutnost* iz naslova.

Raspravljajući o pet tipova objašnjenja jezičnih promjena Dunja Jutronić-Tihomirović u članku „Jezične promjene i intencionalističko objašnjenje” zalaže se za intencionalističku koncepciju objašnjenja. Autoričin je stav da u objašnjenju treba uzeti u obzir interakciju između jezika, govornika i društva.

Doprinos nedovoljno istraženom onomastičkoj oblasti prilog je Vladimira Skračića „Odras ljudskog rada u obalnoj toponimiji sjevernodalmatinskih otoka”. Na

² M. Kravar, „Akcentuacija stranoga leksika...”, str. 17.

osnovi vlastitih istraživanja i podataka iz literature klasificira gradu obalnoga područja po semantičkom principu leksičkih polja.

Problematiku kontrastivnih radova za hrvatski ili srpski i njemački jezik obrađuju: Pavao Mikić u tekstu „Zur Kontrastierung von Sprichwörtern“ i Željka Matulina Jerak: „Das Verb im Kontrast“.

„Darstellung der analytischen Futurformen in den Grammatiken der frühneuhochdeutschen Periode“ rad je Ištvana Bognera; o stihu Boškovićeve spjeva *De solis ac lunae defectibus* raspravlja Branimir Glavičić u prilogu „Versifikatorska tehnika Rudera Boškovića“; „Neologizmi kao stilistička značajka poetskog jezika Borisa Vijana“ rad je Mirjane Vujanić-Lednicki.

Šire filološka, pretežno književnoznanstvena problematika zastupljena je u radovima Ive Mardešića, Nikice Kolumbića, Mladena Dorkina, Ante Murna, Višnje Rister, Glorije Rabac-Čondrić, Živka Nižića, Marija Festinija, Vere Gerersdorfer, Stipe Grgasa, Estelle Petrić i Slavije Kabić.

Ljubica Srhoj-Čerina

O JEZIKU STATUTA HFD

Čitateljica iz Splita potpisana inicijalima A. V. poslala nam je fotokopiju Statuta HFD objavljenoga u 1. broju ovogodišnjega Jezika s označenim tiskarskim, jezičnim i stilskim pogreškama. Nerado se osvrćemo na anonimna pisma, ali kad se prigovor tiče uredništva, moramo odgovoriti, pogotovu što su i drugi čitatelji primijetili da jezik Statuta HFD nije baš najbolji. Uredništvo Jezika zbog tih pogrešaka nije krivo, osim tiskarskih, jer smo Statut objavili bez ikakvih promjena, onako kako je odobren. A odobrenje nije išlo glatko jer se zbog mnogo

postupaka i usklađivanja s raznim administrativnim zahtjevima odobrenje oduključilo preko svake normalne mjere pa je uprava Društva u tim administrativnim teškoćama zanemarila mnoge pojedinosti na koje bi u drugim prilikama sigurno i te kako pazila.

Od 28 označenih mjesta četiri su tiskarske pogreške, jedna leksička, sedamnaest loših ili slabih stilskih izbora, a šest je bezrazložnih upozorenja.

Tih dvadesetak pogrešaka, a možda ih ima i više, uglavnom su kancelarizmi, izrazi našega administrativnog jezika. Među njima je i riječ štambilj s nekom razlikom od pečata: „Društvo ima pečat okruglog oblika... Sekcije i podružnice Društva mogu imati svoje četvrtaste štambilje...“ pa je to mjesto zapazio i V. Arbanas iz Švicarske te nas pita je li ta razlika opravdana. O tome je Jezik već pisao u članku O odnosu opće i terminološke upotrebe pečat i žig E. Barić, XIX. godište, str. 144–149. i iz toga raspravljanja proizlazi ovo: ako već ta dva pojma valja razlikovati, valja ih razlikovati nazivima pečat i žig, a ne štambilj pa je razumljivo da mi ne bismo upotrijebili riječ štambilj, ali ne znamo kako je u zakonskim propisima. Sadržaj, a onda i jezik i stil Statuta dobrim je dijelom zavisao od administrativnih prilika, mora biti usklađen s administrativnim propisima pa jezik tih propisa zahvaća i Statut HFD. Tko zna povijest statuta HFD, zna da su prvi statuti jezično bili znatno drugačiji i da je jasno da bismo se držali tradicije da smo mogli. HFD ne bi u normalnim prilikama donosilo Statut pisan takvim jezikom pa ni uredništvo ne bi pristalo da ga objavi bez lekture. Ovo će potaći Predsjedništvo HFD da predloži Skupštini HFD da prihvati lektoriranu verziju jer samo Skupština može mijenjati Statut.

S. B.